

INFORMACIJOS

HANNOVER-KLEEFELD, HEGELSTRASSE 6 - TELEFON 51954

Nr. 39-40 /62-63/

1953 m. rugsėjo mėn. 30 d.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos Informacijos yra savaitinis Krašto Valdybos Organas, skiriamas spaudai, rankraščio teisėmis.

Redakcijos, pasinaudojančios čia dedamomis žiniomis ir straipsniais, maloniai prašomos nurodyti šaltinį: PLB Vok. "Informacijos".

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE VOKIETIJOJE

- - LANKOSI BONNOJE. Šiomis dienomis PLB Vokietijos Krašto Valdybos pirmininkas Pr. Zundė, Iždininkas J. Glemža ir Vasario 16 Gimnazijos direktorius A. Giedraitis lankėsi pas viceministerį pabėgėlių reikalams Bonnoje. Viceministeriui buvo nušviesta Vasario 16 Gimnazijos padėtis, pastangos įkurdinti ją nuosavuose rūmuose ir prašyta, kad vokiečių valdžia ateityje gimnaziją daugiau paremtų.

- - Š. M. RUGSĖJO MĖN. 18 D. HÜTTENFELDE ĮVYKO PLB VOKIETIJOS KRAŠTO VALDYBOS POSĖDIS. Buvo išklaustas Vasario 16 Gimnazijos rūmų statybos komisijos pranešimas ir padaryti nutarimai dėl atliekinų darbų ir įrengimų.

Apžvelgus Gimnazijos rūmų vajaus eigą, nusistatyta dėti pastangų, kad vajas būtų suintensyvintas.

Kreiptasi į visas apylinkes ir seniūnijas prašant jų prisistatyti liūdininkus, kurie galėtų duoti parodymus JAV kongreso komisijai Pabaltės valstybių okupacijai ištirti.

Posėdyje toliau buvo svarstyti bėgamieji, švietimo, kultūros, bendruomenės veiklos ir administracijos, reikalai.

P. A. S. Trečiokas, BALFO iždininkas ir Vasario 16 Gimnazijai remti komiteto sekretorius, lydintas BALFO įgaliotinio Vokietijoje, p. Rugieniaus, š. m. rugsėjo mėn. 18 d. lankėsi Hüttenfelde. Posėdyje su PLB Vokietijos Krašto Valdyba, p. Trečiokas buvo painformuotas apie Vasario 16 Gimnazijos naujųjų rūmų padėtį, pirkimo finansavimą. Kaip numatoma juose gimnaziją patalpinti ir kokie yra svarbiausi ateities darbai ir kokios aktualiausios problemos. Tuos klausimus iš-

nagrinėjus, buvo tartasi, koku būdu Vasario 16 Gimn. remti komite-
tas galėtų geriausiai prie užpirktų rūmų finansavimo prisidėti.
Pasitarime taip pat buvo paliesti ir vargo mokyklų, studentų šalpos,
vadovėlių leidimo ir kiti klausimai.

- - VOKIEČIŲ KULTŪRININKAI RENGIASI IŠLEISTI VISŲ EUROPOS
TAUTŲ GROŽINĘ LITERATŪRĄ. Tuo reikalu Krašto Valdybai buvo prisiū-
sti ir jų jau pasirinkti eilėraščiai, su prašymu juos išversti
vokiečių kalbon. Iš jų pasirinktų autorių buvo Maironis, Brazdžio-
nis ir Aistis. Vertimai buvo padaryti ir pasiūsti nurodytu adresu.
Nesenai gautas iš Dr. Inž. Theodor Busch, Manneime, atsakymas, kur
jis džiaugiasi, kad "... dass nun auch litauische Dichtungen in
dem geplanten grossen Sonettenband vertreten sein werden..."

- - DAROMA ŽYGIŲ, KAD VOKIEČIŲ MOKYKLOSE BESIMOKANTIEMS PA-
BALTIEČIŲ VAIKAMS BŪTŲ LEISTA DĖSTYTI GIMTAJĄ KALBĄ. PLB Vokietij-
jos Krašto Valdyba, susitarusi su latvių ir estų centro komitetais,
daro žygių, kad vokiečių mokyklose, kurias lanko pabaltiečių vaikai,
būtų leista jiems dėstyti atskiras savo gimtos kalbos, geografijos
ir istorijos pamokas ir, kad už šias pamokas būtų vokiečių valdžios
atlyginama.

- - PRANEŠA APIE ĮKŪRIMĄ NAUJOS PLB APYLINKĖS SCHWETZINGENE.
Š. m. rugsėjo mėn. 14 d. visuotiname Lietuvių Darbo Kuopos 8591 vyrų
susirinkime tapo įsteigta nauja PLB Schwetzingeno apylinkė ir iš-
rinkta valdyba sekančios sudėties: pirmininkas - J. Petkelis, sekreto-
rius - A. Paliliūnas ir išdininkas - L. Rimkus. Naujai įsikūrusios apy-
linkės valdybos pirmininkas p. J. Petkelis rašo, kad valdyba stengsis
apjungti ne tik kuopoje tarnaujančius lietuvius, bet ir išsiblaš-
čiusius pavieniai gyvenančius tautiečius aplink visą Schwetzingeną.

- - LIETUVIS AUSTRALIJOJE NORI ĮSITAISYTI RŪTŲ DARŽELĮ. Prieš
kelias dienas PLB Vokietijos Krašto Valdyba gavo iš p. M. Mikšo See-
dorfe, Vokietijoje, laišką, kuriame šis prašo Krašto Valdybą padėti
jam surasti rūtų sėklų, nes vienas jo pažįstamas, prieš kelis metus
emigravęs Australijon, norėtų įsitaisyti tikrą lietuvišką darželį.

- - RUOŠIAMASI IŠLEISTI NAUJŲ KNYGŲ. Jungtinė Anglijos ir Vo-
kietijos bendruomenių leidykla ruošia spaudai A. Giedriaus "Kasdie-
nes Pasakas", Alės Rutos romaną "Duktė" ir J. Švaisto "Knygnešio Pėd-
sakai" ir kt.

- - "BRITANIJOS LIETUVIS" KEIČIA PAVADINIMĄ IR PRADEDA VAJŲ.
Europos PLB pirmininkų suvažiavimas nutarė ir DBL Centro Valdy-
bos, Tarybos ir Apygardų pirmininkų suvažiavimas - Londona - š. m.
liepos mėn. 4 d. vienbalsiai priėmė "Britanijos Lietuvio" pakeitimą
į "Europos Lietuvį", kas jau nuo š. m. rugsėjo 15 d. ir įvykdyta.

Sykiu su tuo, kaip buvo nutarta, pradėtas ir "Europos Lie-
tuvio" vajas, kuris tęsis iki š. m. lapkričio mėn. 1 d. Tuo vajumi sie-
kiama rasti galimai daugiau naujų "E. L." prenumeratorių, kad tuomi
užtikrinus tolimesnę laikraščio egzistenciją. Vajų organizuoja Eu-
ropos PLB Sekretoriatas - PLB Vokietijos Krašto Valdyba.

Tremtinių atstovai Socialministerijoje Dusseldorfe

Š. m. rugsėjo mėn. 22 d. įvyko Dusseldorfe - Sozialministe-
rium Tremtinių Bendruomenių atstovų - Arbeitsgemeinschaft für hei-

matlose Ausländer - posėdis, kuriame dalyvavo Vokietijos Krašto Valdybos vicepirmininkas E. Timonaitis. Svarbiausias dienotvarkės punktas buvo pasų ir apsigyvenimo leidimų klausimas. Reikalas buvo plačiai diskutuojamas. Buvo pareikšta nuomonė net iš vyriausybės pusės, kad esą keista, kad prieš savo norą iš savo krašto į Vokietiją atvežtas žmogus turi dabar prašyti apsigyvenimo leidimą. Bet Vokietijos vyriausybė patvarkė dabar, kad nuo svetimšalių kontroliavimo negalima atsisakyti ir dėl to apsigyvenimo leidimas yra reikalingas. Leidimus duoda Regierungsprezidento įstaiga. Beturčiai gauna leidimą nemokamai. Į pasą įrašomas apsigyvenimo leidimas. Tai yra kartu ir vokiečių viza. Vokietijos piliečiai gauna vizą į daugelį kraštų konsulatuose be ypatingų formalumų, kada tremtiniai turi ilgai laukti, kol jiems viza išduodama. Mat, Vokietija turi su kitais kraštais padariusi sutartis dėl tokių lengvatų. Augštojo Komisarą atstovas pareiškė, kad daromi žygiai, atatinckamas lengvatas išsiderėti ir tremtiniam. Pasas - vadinamas Londono Dokumentu - su apsigyvenimo leidimu, yra reikalingas dėl mokesčių lengvatų. Tremtiniam tuomet būtų taikomos tokios pat lengvatos, kaip ir vokiečių pabėgėliams. Atatinckamas įstatymas jau greitai būsiąs paskelbtas. Pabaltijos kraštų piliečiai gali turėti savo tautinį arba vokiečių išduotą pasą. Tautinis pasas, berods, neduoda tų platesnių teisių, kurios taikomos kitiems tremtiniam Vokietijoje. Žadėta padaryti žygių, kad būtų tautinis pasas traktuojamas lygiai, kaip ir "Londono Dokumentas". Bet tas gali dar užtrukti. Kaip pasų reikalai bus tvarkomi dalinių tarnautojų, paaiškės tik vėliau. Buvo nusiskūsta, kad dalinių pareigūnai /MSO/ ir jų šeimos neaprupinami butais. Į tai buvo iš ministerio pusės atsakyta, kad daliniai apgyvendinami kareivinėse ir butais jų šeimoms rūpintis yra kariuomenės reikalas, kaip ji juk ir rūpinasi butais puskarininkų šeimoms. Tai esą grynas kariuomenės reikalas. Bet Nordrhein-Westfalijoje krašte dažniausiai MSO po išėjimo iš dalinio butais aprupinami, kaip ir kiti, nors jie būtų atvykę ir iš kitų kraštų. Bet išipareigoti vyriausybė negalinti.

Buvo paliestas ir emigravimo klausimas. Norinčių emigruoti yra dar gana daug. Yra daug šeimų, kurių dalis randasi jau užjūryje, o kita dalis dėl nesveikatos ar kitų priežausčių išvykti negali. Tokių šeimų padėtis yra labai nemaloni. NCWC atstovė pareiškė, kad dėl emigracijos į USA, vyriausybė dėl nesveikatos ir bausmių lengvatų nedaro. Taip pat ir garantija reikalinga. Specialistai ir amatininkai turi pristatyti prekybos arba amatų rūmų liudymus. Jeigu tai negalima, turi būti dar dabar egzaminuojami. Į Kanadą, pagal NCWC, gali žemės ūkio ir specialistai-amininkai emigruoti. Geras sąlygas išvykimui jiems sudaro Kanados geležinkelių bendrovės. Nė nepatariama planuoti apie tolimesnę emigraciją į USA, kadangi į ten pakliūti sunku. Žemės ūkio darbininkai turi būti paskutiniuose penkiuose metuose dirbe žemės ūkyje. Patartina ir dabar žemės ūky praktikuotis. Bendrai kliūtis emigravimui yra bausmės, kurios liečia dažniausiai ir darbingus vyrus. Po karo pabaigos teismai gana augštas bausmes skyrė ir už menkus prasikaltimus. Šiandien, kada gyvenimas normalėja, bausmės už tuos pačius prasikaltimus būtų daug mažesnės arba nusikaltimai būtų amnestuoti. Mėginama bausmes už menkesnius prasikaltimus malonės keliu braukti, tuomet galėtų dar dalis emigruoti.

Nordrhein-Westfalijoje gyvena dar 5121 tremtinys stovyklose ir 3834 apgyvendinti naujai pastatytuose butuose. Vyrų skaičius viršija moterų skaičių. Stovyklose gyventojų skaičius didėja - grįžta iš dalinių ir gana didelis skaičius gimsta, mirusių skaičius mažas. Iš gyventojų stovyklose yra 1608 darbingi ir iki 14 m. amž. vai-

kų yra 2551. Aprūpinimas darbu yra žymiai pagerėjęs, tas liečia ir Bielefeldą ir Porz, kur darbą surasti iki šiol vis buvo sunku. Uždirbama gerai ir tokiu būdu galima neblogai gyventi. Į valandą uždirbama 2 DM. ir daugiau. Vėl naujai pastatyta arba greitai laiku numatoma pastatyti 400 butų Dortmundėje, Essene, M. Gladbach, Düsselдорfe, Bochholte, Gelsenkirchene, Hāgene. Augustdorfo Tbc ligoninė yra perpildyta. Yra atvežta 30 ligonių iš kitų stovyklų arba privačiai gyvenančių, kurių priežiūra ir gydymas senose sąlygose buvo nenormalus. Dabar jiems tautiečių tarpe bus maloniau. Augustdorfe bus parūpinta sergantiems lengvas ir švarus darbas. Ten yra steigiamas tekstilės fabrikas, kuriame dirbs pradžioje 30, o vėliau iki 100 asmenų. Tam projektui įgyvendinti daug prisidėjo Augštasis Komisaras. Dar esama ir kitų planų darbą surasti ir kitiems ligoniams. Daroma žygių jaunimą išmokinti amatų. Į Regensburgo amatų mokyklą atvyksta labai mažai tremtinių jaunimo - lig šioliai vienas, ir yra įteikti dar 8 prašymai. Daromi žygiai ir mergaites mokinti amatų.

Naujai pastatytose kolonijose pradėta statyti namai ir bendriems reikalams - Gemeinschaftshäuser. Čia bus laikomos pamaldos, susirinkimai, vaikų darželiai ir kt. Kol kas numatyta tokius namus statyti Porz/jau pradėta/, Bielefelde ir Dortmundėje.

Augštojo Komisarą atstovas pareiškė, kad Vokietijos spaudoje pasirodė gana protingų straipsnių tremtinių reikalu, kas yra labai naudinga ir nesusipratimus baigti padeda. Regensburge yra tremtiniams skirta ligoninė ir seneliams prieglauda. Dar daug laisvų vietų randasi, todėl siūloma šia galimybe pasinaudoti. Apie tai reikia plačiau paskelbti interesentų tarpe. Buvo iš ministerijos pusės pasakyta, kad seni žmonės nenoriai keliai į kitą kraštą ir todėl ministerija moka už 28 Varelį esančius senelius, nes šie kitur keltis nenori. Augštasis Komisaras yra prašomas paskelbti sąrašą tokių institucijų, į kurias galima būtų kreiptis dėl ligonių priėmimo, prieglaudos ar mokymosi.

Ministerialdirigent Dr. Kehren dar paskelbė, kad Nordrhein-Westfalijos krašte yra 336 MSO šeimos iš kitų Vokietijos kraštų, aprūpintos naujais butais. Tai buvo padaryta iš gero noro, be jokio įsipareigojimo ateičiai. Buvo norėta padėti blogose sąlygose gyvenantiems benamiams iš tokių Vokietijos kraštų, kurie finansiniai nėra tokie pajėgūs, kaip Nordrhein-Westfalija.

Nuo 1953 m. spalio mėn. 1 d. bus Nordrhein-Westfalijoje socialinių reikalų, darbų ir atstatymo ministerijos sujungtos į vieną. Jai vadovaus ministeris Dr. Schmidt. Ligšioliniai pareigūnai, su kuriais Krašto Valdybai ypatingai reikėjo daug reikalų turėti, būtent, Ministerialdirigent Dr. Kehren ir vyr. valdžios patarėjas Schaumburg, palieka senose pareigose.

- - ŠVIETIMO INSPEKTORIUS LANKO VASARIO 16 GIMNAZIJA. Š. m. rugsėjo mėn. 26 d. Gimnazijoje lankėsi PLB Vokietijos Krašto Valdybos Švietimo Inspektorius A. Venclauskas, kuris kartu su Direktorium ir Mokytojų Taryba aptarė klausimus, surištus su gimnazijos perkėlimu į Hüttenfeld, darbo sutarčių su mokytojais sudarymą ir kt.

- - LANKO SKAUTUS. Š. m. rugsėjo mėn. 26 d. atvykęs Rajono Vadeiva sktn. A. Venclauskas pravedė pašnekę su naujuoju Vasario 16 Gimnazijos "išros" tunto tuntininku Gailium ir kitais tunto pareigūnais. Buvo atkreiptas dėmesys į skautišką varžybų suintensyvimo reika-

lą, grįžus tunto skautams iš atostogų. Skautai pasiryžę vėl aktyviai įsijungti į darbą.

LIETUVOS SKAUTŲ BROLIJOS VOKIETIJOS RAJONAS SKELBIA ŠIA
1953 metų skautų vasaros stovyklos "Aušra" A P Y S K A I T Ą :

Stovykla įvyko š.m. liepos mėn. 1 - 10 d. d. Steyerberge, Vokietijoje. Dalyvavo 70 skautų ir skaučių.

Asmeniškų ir savo vienetų surinktų aukų stovyklai per rajono Vadeivą ir "Aušros" tuntą prisiuntė:

1. / G. Juškėnas, Boston, 27, Mass. 59 Gates St.	-	DM. 58,38
2. / T. Mickevičius, Omaha, Nebr., 2915 Q St.	-	" 20,85
3. / A. Aglinskas, Chicago, Ill. 5841 So Carpenter-	-	" 41,70
4. / V. Nenortas, Hartford, Conn., 29 Babcock St.,	-	" 104,25
5. / V. Kizlaitis, Cleveland, Ohio, 1359 E 91 St.	-	" 62,55
6. / V. Pažiūra, Los Angeles 27, 4421 Clasiza	-	" 20,85
7. / P. Visakaitis, Worms, Hafenstr. 49, Vokietija	-	" 16,80
8. / A. Levinas, 33 Litchfield St., Brighton, USA	-	" 50,00
9. / O. Žilėnas, Chicago Ill. 871 N. Lamoh	-	" 417,00
10. / K. Kodatienė, Detroit, Mich. 117 Tyler Ave	-	" 103,00
11. / V. Šenbergas, Cleveland, 1754 E 174 St.,	-	" 41,70
12. / A. Mamaitis, Lübeck, Artilleriekaserne, Vok.	-	" 10,00
13. / Kooperatyvas "Talka", Wehnen, Vokietija	-	" 25,00
14. / Diepholco, Vokiet. Liet. Labdaros D-ja	-	" 58,00
15. / I. Ruseckas, Hartford, Conn. 16 Irard St.,	-	" 104,25
16. / Kun. Dr. J. Zeliauskas, Via Cottelengo 32, Torino, Italia	-	" 20,00
17. / P. Djakonova, Diepholz, Vokietija	-	" 10,00
18. / V. Pačkauskas, Flughafen München, Vokietija	-	" 20,00
19. / Pr. Jurkus, Finneberg, Eggerstedterstr. 16	-	" 13,70

V i s o : - DM. 1198,03

Stovyklai išleista:

a. / Maitinimui	-	DM. 843,31
b. / Transportui/skautų ir inventoriaus/	-	" 388,20
c. / Įvairios smulkios išlaidos/raštinės reik- menys, vaistai, vyns, virvės, paštas ir kt./-	-	" 46,13

V i s o : - DM. 1278,14

DM. 1,83 Vieno skauto-ės maitinimas ir išlaikymas dienai atsiėjo

Mieliems aukotojams Skautų Rajono ir stovyklos vadovybė reiškia nuoširdžią padėką už suteiktą paramą. Įvykusi stovykla - tai dar vienas laimėjimas mūsų kovoje už lietuviybės išlaikymą ir jos stiprinimą tremtyje.

Žinios iš apylinkių

- - "LÜBECK-Meesen Š.M. RUGSĖJO MĖN. 13 D. IŠSIRINKO NAUJĄ VALDYBĄ, kuri pareigomis pasiskirstė sekančiai: pirmininkas - R. Pluškaitis, sekretorius - P. Lichutinas ir išdininkas - A. Jurgaitis. Išrinkta

Kontrolės Komisija pasiskirstė pareigomis: pirmininkas - P. Labanauskas, nariai - S. Kriauza ir P. Gaidelis.

- - HANAU STOVYKLA MINI TAUTOS ŠVENTĖ. Š. m. rugsėjo mėn. 13 d. Hanau lietuviai minėjo Tautos Šventę, kuri buvo pradėta pamaldomis, atlaikytomis kun. Faimansko. Stovyklos salėje Valdybos pirmininkas A. Survila skaitė paskaitą, o vargo mokyklos mokiniai padainavo ir padeklamavo eilėraščių. Minėjimas baigtas Tautos Himnu.

Po minėjimo Hanau lietuviai aptarė savo organizacinius reikalus. Susirinkusiems platų pranešimą apie apylinkės Valdybos veiklą ir apie Krašto Tarybos Suvažiavimą padarė Valdybos pirmininkas ir Krašto Tarybos narys A. Survila. Susirinkimas patvirtino Valdybos pateiktą ir kontrolieriaus A. Šilerio patikrintą piniginę apyskaitą ir išrinko naują Apylinkės Valdybą sekančiai kadencijai. Valdybon išrinkti: A. Survila, Dr. A. Damijonaitis ir J. Kaminskas. A. Survila ir sekančiai kadencijai palieka Valdybos pirmininku. Kontrolierium išrinktas A. Meškauskas.

Tas pats susirinkimas, išklauses Šalpos Komisijos pranešimą, nutarė išreikšti gilią padėką BALFO pirmininkui prof. dr. kan. I. Končiui, BALFO Centro Valdybai ir visiems Amerikos lietuviams už rūpinimąsi pasilikusiais trentyje lietuviams, bei nuolatinę jų globą. Po to tapo išrinkta ir nauja Šalpos Komisija, sekančios sudėties: B. Survilienė, J. Damijonaitienė ir M. Palenčienė.

Susirinkimas taip pat pareiškė šiltą padėką Apylinkės Valdybai ir Šalpos Komisijai už jų atliktus darbus.

Susirinkimui pirmininkavo Dr. A. Damijonaitis, sekretoriavo B. Survilienė. Susirinkime dalyvavo 51 asmuo.

- - TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS ŠTUTTGARTE. Čia Tautos Šventės minėjimas įvyko š. m. rugsėjo mėn. 13 d. pamaldomis, kurias atlaikė kun. Alf. Butkus. Evangelikams pamaldos buvo bendros su latviais, kurias atlaikė kun. J. Stanaitis ir kun. Bans-Bonet. Įspūdinga buvo, kai šiose pamaldose tos pačios giesmės buvo giedamos abiem kalbom kartu. Po pamaldų oficialiame minėjime pranešimą padarė PLB Vokietijos Krašto Valdybos narys ir VLIKO bendradarbis J. Lukošius. Jis savo kalboje nušvietė Lietuvos Valstybės įsikūrimo 700 metų sukaktį ir šios Tautos Šventės prasmę. Sveikinimo kalbas pasakė Stuttgarto Estų Apylinkės pirmininkas Taellason, Latvių Centrinės Tarybos Pirmininkas Dr. Šildė ir kun. Stanaitis. L. Skeivalienės vadovaujami vargo mokyklos mokiniai pasirodė su deklamacijomis ir tautiniais šokiais. Minėjimas baigtas Tautos Himnu.

Be jau išvardintų, minėjime dar dalyvavo gen. Skaistlauks, Stuttgarto latvių apyl. Valdybos Pirmininkas Janevics ir šiaip gana gausus latvių būrys.

Po minėjimo lietuviai ir latviai turėjo bendrą informacinį susirinkimą. Pažymėtina, kad bendradarbiavimas ir susiartinimas tarp Stuttgarto pabaltiečių kas kartas darosi vis nuoširdesnis ir tampresnis.

- - AUGSBURGO LIETUVIŲ MINI TAUTOS ŠVENTĖ. Minėjimas įvyko rugsėjo mėn. 13 d., kur 11 val. kun. Bunga atlaiko iškilmingas pamaldas ir pasako šiai Šventei pritaikintą pamokslą. 17 val. 30 min. salėje, išpuoštoje tautinėmis vėliavomis, vytimi, Vytauto Didžiojo paveiks-

lu ir žalumynais, susirenka apie 70 asmenų. Minėjimas pradedamas Tautos Himnu. Apie Rugsėjo ištuntosios reikšmę lietuvių tautai ir valstybei paskaitą skaito Valdybos pirmininkė V. Augustaitienė. Mintimis susirinkusius nukelia į tuos laikus, kada šeimos ir giminės pradėjo jungtis į didesnius vienetus, kad apsiginti nuo užpulimų. Ir lietuvių gentys, Mindaugo dėka pradedamos vienyti, nugalint savivaliaujančius tų genčių kunigaikščius. Ši šventė mums primena taip pat ir kitą labai svarbų mūsų tautai momentą - tai Lietuvos Valstybės augščiausią galios pasiekimą, kuomet Vytautas Didysis ruošiamas 1429 m. rugsėjo mėn. 8 d. karūnuoti Lietuvos karaliumi. Tačiau Mindaugo įkūrta ir Vytauto Didžiojo - vienybės, tolerancijos principu, intelektualinių bei moralinių jėgų valdoma, pasiekia nesvajotų augštybių. Lietuvos Valstybė žlugo po Vytauto mirties, dėl valdančiojo sluogsnio intrigų, moralaus ir intelektualaus pakrikimo bei išorinio priešų spaudžiamo.

Skaudu prisiminti liūdnos praeities reiškinius, bet dar skaudžiau kada tie patys negatyvi reiškiniai ir dabar dar pasitaiko mūsų pačių tarpe. Baigdama prelegantė palinkėjo susirinkusiems daugiau tolerancijos, vienybės ir ištvermės, dirbant bendrą Lietuvos atvadavimo darbą.

Po įdomios ir ilgos paskaitos, vargo mokyklos mokiniai padeklamavo, pašoko tautinius šokius ir kitokiu būdu pralinksmo susirinkusius. Tautinius šokius pašoko taip pat atvykę vaikai ir iš Memmingeno, kur šiuos specialiai pamokyti buvo nuvykusi p. Augustaitienė. Mergaitės, apsirengusios bobutėmis, žemaitiškai pakritikavo užjūrio brolius, kad šie stengdamiesi greičiau pralobti, gaili skatiko Lietuvos vadavimo darbui. Kliuvo nemažai ir jaunimui, kuris mieliau kalba svetimomis kalbomis, nei gimtąja ir pamiršo savas dainas.

Minėjime dalyvavo ir kitų tautų atstovai: estai, latviai, lenkai, ukrainiečiai ir vokiečiai. Visi pasidžiaugė lietuvių susiklausymu ir gražiai, nors kukliai, atlikta programa.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Nuo Rytprūsių iki Leningrado

Nebeturėdama vilties Rytprūsiuose išlikti gyva nuo bado, 1947 metų pavasarį, kartu su kitomis moterimis slapta prekiniu traukiniu išvykome į rytus. Mūsų tikslas buvo kur nors Pabaltijos kraštuose rasti maisto ir prieglaudą, nes apie ten gyvenančius gerus žmones daug buvome girdėjusios. Kelionė pavyko ne kaip - vagonė su šilumos užšaldyme ir nežinau kaip ilgai miegojome, kai staiga išgirdome rusiškus keikimus ir atmerkusios akis pamatėme rusų geležinkelietį. Kaip patrankos iššautos išlėkėme iš vagono ir kiek tik kojos įkabina pasileidome bėgti. Sustojome tik tada, kuomet kojos atsisakė ir galva pradėjo svaigti. Buvome Leningrade. Jausmas buvo nekoks ir nežinojome nuo ko pradėti, tačiau čia likti neturėjome nė mažiausio noro. Kadangi bijojome grįžti atgal geležinkelių stotin, tai nutarėme grįžti atgal pėsčiomis. Grįžamos nei nakvynės, nei maisto iš rusų negavome. Kai pasiekėme Estiją, tai svėrėme ne daugiau, kaip geras ūkininko gaidys. Estijoje atsiskyrėme, kad lengviau būtų galima susirasti maisto ir pastogę. Kadangi man Estijoje, o vėliau ir Latvijoje ne labai te patiko, tai iškeliauvau Lietuvon, kur iki repatriacijos jos pietinėje dalyje ir išsilaikiau. Pradžioje buvau mėginusi per Lenkiją pasiekti vakarų Vokietiją, bet lenkų milicija

prigrąsino ir gražino atgal Lietuvon. Mano apkeliautos vietovės: Kaunas, Mauručiai, Šilavotas, Butrimonys, Alytus, Merkinė, Varėna, Perloja, Gudakiemis, Pilvingiai, Vilkininkai, Melupis, Šepedoris, Miroslavas, Benekiemis, Rodunė, Lyda, Gardinas ir Eišiškės.

Iš visų mano apkeliautų vietovių labai daug žmonių buvo ištremta Sibiran ir daugumoje jų sodybos buvo tuščios, apleistos ir griuvo. Kai kur kaimuose, ypač Vilniaus krašte, tokiose sodybose buvo apgyvendinti rusų kolonistai, bet jie, nuolatos persekiojami partizanų, bėgdavo į miestus. Prie 1951 metų balandžio mėnesį, pati mačiau Eišiškės turgavietėje suvežtų trėmimui labai daug moterų, vaikų ir vyrų. Jie visi dejavo ir verkė. Jus saugojo NKVD dalinys ir nieko artyn priėti neprileido. Buvo kalbama, kad šie žmonės buvo iš Varėnos ir Eišiškės kaimų, kur norima statyti aerodromus ir nežinoma kas daryti su ten gyvenančiais. Problema buvo išspręsta bolševikiškai greitai - kulką į pakaušį ar ištremti Sibiran.

Eišiškėse pas vieną gimnazijos mokytoją išbuvau kiek ilgesnį laiką. Ją vėliau iš tarnybos atleido, nes ši buvusi per daug pamaldi ir dažnai lankydavusi bažnyčią. Jai bolševikai pasakė, kad ji jaunimo auklėjimui netinkanti, jei tikinti į kapitalistų išgalvotą burtininką. Kartą ją aplankė gimnazijos mokytojas, pasižymėjęs partietis. Mokytoja kepdama jam kiaušiniene iš piktumo splovė vis keptuvėn ir vis kartojo, kad jam ir panašioms mieliau arseniko įdėtų į keptuvę. Mokytoja, atleista iš tarnybos, niekur daugiau darbo nebegavo ir mes elgetaudavome kartu. Turėtus baldus išardė ir išslapstė, nes bolševikai atiminėdavo iš nepatikimųjų viską, kas tik bent šioios tokios vertės turėjo.

Veikiančios bažnyčios: Alovės, Merkinės, Valkininkų, Eišiškės, Butrimonių ir Varėnos. 1949 m. ištremtas Nedzingės klebonas, o 1950 ir Butrimonių. Eišiškės 84 m. amž. senukas klebonas ir trys kunigai iš klebonijos buvo išvaryti ir apsigyveno pas žmones. Klebonijon įsikraustė rusai, pasisavindami ir visą bažnyčią priklausanti turta, kaip kad ir visur kitur jau senai buvo padaryta. Eišiškės vienuolynas uždarytas, dalis vienuolių ištremta, o likusios elgetauja. Vienuoliški rūbai nešioti uždrausta.

Radio aparatų retai kas turi. 1950 m. per Šv. Kalėdas pas vienkelių techniką klausėmės žinių ir šventiškos muzikos iš vakarų. Radio buvo įjungtas tyliai, kad niekas negirdėtų.

Vilniaus krašte yra labai daug partizanų - visi lietuviai. Kartą, po didelių kautynių su rusais, partizanai atvyko belaisvių stovyklon, nuginklavo rusų sargybą ir išsivežė vokietį gydytoją. Daugiausia partizanai laikėsi dideliame Manciągirio miške ir iš čia darydavo visus žygius. 1949 m. prie Perlojos, po vienos sodybos tvartais buvo partizanų bunkeris. Dėl intrigu, kalbama, partizanus išdavusi tos sodybos šeimininkė. Vieną ankstų rytą atvyko daug rusų kariuomenės automašinomis ir sodybą apsupo. Visas kautynes mačiau pati - tuomet daug partizanų žuvo, o du buvo paimti gyvi belaisvėn. Žuvusius ir gyvuosius rusai išsivežė. Bendrai, su partizanais tekdavo dažnai susitikti. Jie buvo gerai ginkluoti ir nešiojo lietuviškas kariškas uniformas. Daug jų ir asmeniškai pažinojau ir susitikę pasikalbėdavome. Jie buvo labai drąsūs ir jodinėdavo po kaimus arkliais. 1949 m. pati mačiau, kaip Perlojoje prie kelio buvo paguldytas nušautas nuogas partizanas, žmonių įbauginimui. Kartą prie Pilvingių sutikau ūkininką su dalgiu einantį iš lauko - tuojuo vienas kitą pažino. Tai buvo tikras partizanas, kuris die-

